

A második féldió Fecske Csaba:
Árnyas kertben,
Felsőmagyarország Kiadó,
2013.

Fecske Csaba – mesteréhez, példaképéhez, Weöres Sándorhoz hasonlóan – bámulatos eleganciával tud bánni a szavakkal. Izgalmas, egyedi képeket teremt. Verseinek tónusába azonban rendszerint vegyül némi kesernyés felhang, amelyet olykor ironikus groteszkséggel színez. Látszólag a magányos individuum költője, aki írásaiban életének fontosabb stációit járja végig. Valójában azonban sokkal többet ad ennél: felmutatja az örök emberit.

A kötet első ciklusa (*Tékozló fiú*) a halálig csodát remélő ember kesernyés vallomásával kezdődik, aki fel- és beismerni kénytelen a fájdalmas igazságot, miszerint „e világba vettetvén / szüzességünk egyből odalett” (*Az áldozat*). „Minden eltévedt érzés elvett / tőlem inkább mint adott” – állapítja meg lakonikusan, mégis föltámad benne a palánk mögé leső kisgyerek őszinte kíváncsisága, és megkísérli szétválogatni a múlt fondorlatos hálójában összekeveredett dolgokat. Az idő bizonytalanná, pontatlanná teszi az emlékeket. De itt nem is a csupasz tény az érdekes, hanem az érzés, az érzelem, a lehetőség.

A gyermekkor tisztasága, a testi vágy felfedezése, az első testi kapcsolat fölsejlő emléke mellett a hibernálnak hitt vágyak (a csábítás, a csábulás reménye és élvezete) is újjáélednek Fecske írásaiban. Öröme és csalódások, szemérmes vágy és buja erotika. E szavakkal jellemezhetőek a ciklus darabjai. A tévedések („bezárult ajtó a hátad / kezemben maradt a kilincs / ha nyílnál is csak másnak / számomra ott már semmi sincs” – *Semmi sincs*), a kimaradt lehetőségek („öt várták a hegyek / én nem mentem utána” – *A faun éjszakája*), a mulasztás soha sem pótolható sóvár áhíta keveredik itt a megélt vagy vágyott szerelemmel, a pajzán testiséggel: „sárló kancaként hágatta meg magát”, „bekapta / néma furulyámat szopta harapta / nyelve forró volt mint a napsütötte kő / bátortalan vágyat csalt belőlem elő” (*Így volt, nem így volt*).

Bár Fecske kezünkbe adja a kulcsot a rejtvényhez, az álmok, ábrándok és a valóság kusza halmazának szétfejtéséhez („magamat adtam közületek egyért / a többi megmaradt érintetlen szépségében” – *Gazdát cserél*), arra azonban mégis vigyáz, hogy az „így volt, nem így volt” kételye ezután is megmaradjon az

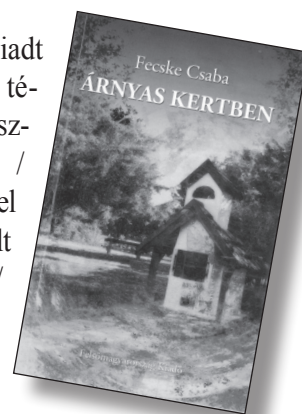
olvasóban: „tilosba tévedt megriadt de azért élvezte / a kísértést s a tékozló fiúként hosszú / idő után vizszatért érzést öröm és kétség / munkált benne pincetűz erejével konokságával / hosszan bámult ki az ablakon az idegen házban / a zöldjében pompázó tiszafára mely a nő / kertjének ékessége volt...” (*Kései*).

A visszatekintés egy másik aspektusát mutatják fel a *Lépés az időből* ciklus darabjai. Egyfajta rekvium ez. Nemcsak a család, a szülők, a testvér, a gyermeki lét elmúlását vetíti elénk, hanem a szeretett szülőföld, a falu pusztulásának, kihalásának, elnéptelenedésének kísértetét rajzolja meg szívszorítóan: „a templom felé vezető ösvényt fölverte a gaz / nem jár itt senki az apátiába süppedt Isten / nem fogad többé ügyfelet mint elkárhozott / lelkek zörögnek az aláhulló akáclevelek” (*Kísértetfalu*).

A szemébe szűrő emlékek kimoshatatlanok, kísérik és kísértik. Nincs semmi, ami kitörölhetné: „magának való táj szomorú / porszemként hullik szemembe és szúr / viszem magammal akaratlan bárhová megyek / szebbnél szebb látvánnyal próbálom kimosni / szememből hiába alattomosan megbújik a szemzugban / és irritál bánt mint a lelkiismeret” (*Magának való*).

A kisemmizettség, az elárulás szívszorító fájdalma csendül ki a ciklus verseiből. A mulasztás jóvátehetetlenül sajog, fojtogat: „ülnék apámmal kint az udvaron / a kecskelábú asztal mellett [...] és azt mondanám / amit még sohase mondtam de ki kellett / volna mondani rég / mégse mondom mert már nincs kinek” (*Nincs kinek*). Hatalmas teher ez, amelytől szabadulni nem lehet, de nem is akar, hiszen az öszszeszámolható veszteség már csupán a halványodó emlékekben mérhető: „tompuló érzékeim áldozatává / válik lassan itt minden befelé nézek / ott van az én elpusztult birodalmam / nem tudom az emlékezés kegyelem-é / vagy büntetés az élet akaratlan meghosszabbítása / foggal-körömmel ragaszkodom mindenhez / ami az enyém az enyém lehetett volna” (*Az öregember*).

Földi jelenlétünk egyetlen nagy versenyfutás az idővel, az egyetlen dimenzióval, amelyet talán sohasem érthetünk meg igazán. Csak azt tudjuk, hogy létünknek határokat szab. A tér-idő foglyaként élő költő az emlékein keresztül próbálja meg kijátszani

a mulandóságot. De meddig tart életben az emlékezet? A fejfákra írt nevek, az elmosódó arcok, a felde-rengő töredékpillanatok meddig maradnak meg, amikor már mi is a második félidőt játsszuk?

A második félidő tehát nem csupán térfélcseré. A stratégia is változik. „Egyre gyorsabban váltják egymást a napok / ha nem vigyázok közéjük szorulok” – írja némi malíciával a ciklus címadó versében.

A beszűkülő idő megfontoltabbá teszi az embert. Különösen, amikor „...életét már mások / helyett is kénytelen élni noha már a sajátjához is kevés” (*Juharfák*). Itt már nincs helye kapkodásnak, kísérletezésnek. És nincs értelme a menekülésnek sem. „De önmaga elől hova / menekülhetne az ember” – veti fel a kérdést *A menekülő Káin* című versében a költő. Pedig saját bevallása szerint ezt tette – legalábbis erre utalnak a *Némi elhasznált* című vers alábbi sorai: „egész életemben csak menekültem / önmagam elől ideje volna már / hogy üldöző legyek...”

A sokasodó problémák, a kórház, a betegség az elmúlás közelségét sejteti: „nem álmodni dugnak ágyba / nem szép nő seb hoz ma lázba” (*Kórházi dal*). Nap mint nap felsejlik előtte az elkerülhetetlen, kijátszhatatlan vég: „orromat megéri az enyészet avarszaga / nap se volt és már este lett jön aminek / nem kéne jön menetrend szerint” (*Menetrend szerint*). A kör bezárult: „az ismeretlen hasonmása vagy / csontodon a hús Isten szennyese / gyűlik benned az idegen anyag / hiába nem menekülhetsz te se” – szögezi le *Imágó* című versében.

Sokkal nagyobb tehát a tét, hisz egyre kevesebb az idő a korrekcióra. A számvetés ideje ez, tisztázásé, a szembenézésé: „ideje hát elkezdni valami mást / járni járatlan utat élni hogy / van élet rajtad kívül is [...] mint talált tárgyat / gondosan megtisztogatom magam múltamtól / hogy egy kíváncsi szív vitrinében ragyogjon / s kezdődjék minden előlről” (*Az önisméltés kényszere*).

Nemcsak a megváltoztathatatlan felismerése fontos itt, hanem az elfogadása, a megnyugvásé is: „még itt ülök kedves fotelemben / még én ülök itt / ahol minden valószínűség szerint / majd más fog ülni a / hűtlen falak közt egy másik időben” – vetíti előre az

elkerülhetetlent *A dolgok egymásutánja* című költemény.

A kötet záró ciklusa (*Gellert kapott szó*) némiképp feloldása az előző szakaszok komor hangulatának. A Tóth Árpád, Kosztolányi, Puskin, Eliot, Arany, Balassi, Weöres modorában írott versek hangulata, a klasszikusok műveire reflektáló új ötletek, valamint a poénokra kihegyezett majd kéttucatnyi limerik, a csattanók, az élcek, az olykor szarkasztikus humor nem csupán derűt csempész a kötetbe, hanem ismételtten bizonyítja Fecske kiváló formakésztségét és empátiáját: „van egy falu Mátraderecske / ott él egy kikapós menyecske / szexelni szeret ő / egy férj s egy szerető / használja két éve felesbe” (*Falu a Mátrában*).

Ám még ezekben az írásokban is tetten érhető a kötet egészét átható elmúlás-érzés. Ott sejlik ez a Verlaine-átiratban, a Kosztolányitól átvett – némiképp átigazított – sorokban („Már nem vagyok itt a világban, / S még nem vagyok otthon az égben” – *Boldog szomorú dal*) és az *Epilógus* című költeményben is: „csöndben éltem és szerényen / nem ártottam azt remélem / s ha megholtam / emlékezzetek rám voltam”.

Fecske Csaba mindennapi leltárjait végzi. Költészetében az élet van felfűzve szavakra. A fiatalság, az álmok, a szerelem, az erotika éppúgy, mint az öregedés, a betegség, a tehetetlenség s a halál. Mindez a tékozló fiú korrupt emlékezetének szűrőjén keresztül. Az élet teljességét kutatja – olykor Istennel, máskor önmagával perelve.

De az érzelmeknek is van utószezonjuk, a fájdalom gazdát cserél. S amikor már csak az üres évek kerülnek elő – a halál, a pusztulás, a fogyatkozás –, már nem tudni, hogy az emlékezés kegyelem-e vagy büntetés, hisz egyre csak a hiánnyal szembesülünk. Mert a mulandóság kijátszhatatlan.

Érzékeny költészet Fecske Csabáé, amely az élet egyszeri és megismételhetetlen történéseit állítva középpontba vállalja az érzelmi kiszolgáltatottságot, a védtelenséget. A sorok közt szelíden megbúvó ironia pedig a szembenézés fájdalmával szemben nyújt esélyt a kibírhatatlan méltósággal történő elviseléséhez.

Oláh András